

Alþingi
Nefndarsvið Alþingis
b.t. Velferðarnefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík.

Reykjavík 15. mars 2018

Erindi: Umsögn Sambands Íslenskra Framhaldsskólanema (hér eftir SÍF eða Sambandið) við þingmál 62/148 er varðar sálfræðiþjónustu í framhaldsskólum.

Hávær krafa er meðal nemenda að boðið verði upp á gjaldfrjálsa sálfræðiþjónustu innan framhaldsskólanna, en hún er eitt viðamesta umfjöllunarefni fulltrúa nemendafélaganna í sambandsstjórn SÍF. Á stuttum tíma hefur tvisvar verið ályktað um málið, á sambandsstjórnarfundum haustið 2015¹ og aftur haustið 2017² en SÍF telur þjónustuna vera brýnustu réttindabót framhaldsskólanema á Íslandi.

Geðraskanir hrjá ungt fólk í miklum mæli, en haustið 2017 hættu 141 framhaldsskólanemendur í skóla vegna andlegra veikinda að eigin sögn³. Hafa ber í huga að þessi tala gerir ekki ráð fyrir þeim einstaklingum sem eiga við andleg veikindi að stríða eða gáfu upp aðra ástæðu brotthvarfs, eins og brot á mætingarreglum eða áhugaleysi sem helstu ástæðu brotthvarfsins. Samkvæmt Hvítbók mennta- og menningarmálaráðuneytisins frá árinu 2014⁴ ljúka einungis 44% nemenda framhaldsskóla á tilsettum tíma og segir einnig að markmiðið sé að „hlutfall þeirra sem ljúka framhaldsskólaprófi á tilskildum tíma fari úr 44% (2011) í 60% 2018“.

Embætti Landlæknis bendir á slæma geðheilsu ungs fólks í Talnabrunni sínum fyrir mars 2018⁵:
“Almennt má segja að yngri aldurshópar séu verr settir en þeir eldri hvað snertir flesta mælikvarða sem tengjast andlegri líðan. Ungu fólkið upplifir meiri streitu, finnur oftast fyrir einmanaleika, metur andlega heilsu sína verr og hamingju sína minni en þeir sem eldri eru. Ungir karlar telja sig mun síður hamingjusama en aðrir hópar, en minna en helmingur karla undir 35 ára telur sig hamingjusama og 8% telja sig óhamingjusama.”

Þess má einnig geta að samkvæmt skýrslu Tryggingastofnunnar árið 2013⁶ eru 60% öryrkja undir þrítugt öryrkjar vegna geðraskanna. Á þeim tíma voru það um 975 einstaklingar.

Heilmikill möguleiki er því til þess að lækka brottfall og örorku með aðgerðum sem vinna gegn geðheilbrigðisvandamum. SÍF telur sálfræðinga í framhaldsskólum vera mikilvægt skref í áttina að bættri geðrænni lýðheilsu. Mikilvægt sé að sálfræðingar séu sýnilegir innan veggja skólanna og ítrekar sambandið að ekki nægi að fjölga sálfræðingum inn á heilsugæslum, skrefin þangað inn eru þung fyrir marga og telur SÍF að slíkt viðhaldi þeirri feimni og fjarlægð sem hingað til

hefur verið viðloðandi þjónustuna. Með því að staðsetja sálfræðinga við hlið starfs- og námsráðgjafa verði þeir eðlilegur hluti af daglegu lífi nemenda sem aftur dregur úr feimni nemenda við að leita sér aðstoðar. Þannig geta sálfræðingar gripið inn í mjög snemma og brugðist við vandamálum áður en þau verða alvarleg og illmeðfærileg.

Þá er mikilvægt að hlutverk skólasálfræðinganna verði vel skilgreint, en sem dæmi má nefna hefur skólasálfræðingur Menntaskólans við Hamrahlíð ekki einungis sinnt viðtölum við nemendur heldur einnig sinnt forvarnarstarfi, svo sem prófkviðanámskeið sem hafa verið vel nýtt og gefist vel innan skólans.

Samkvæmt könnun í Ástralíu⁷ tekur að meðaltali 8,2 ár fyrir þá sem eiga við geðkvilla að stríða að leita sér hjálpar. Af þeim tíma tekur að meðaltali 7,3 ár að átta sig á því að geðkvillinn sé til staðar. SÍF telur að sálfræðingar sem sinna forvarnarstarfi innan framhaldsskólanna geti stuðlað að aukinni þekkingu á geðheilbrigði meðal almennings og geti leitt til þess að einstaklingar átti sig fyrr á vandanum og leiti sér fyrr hjálpar.

SÍF bendir að lokum á mikilvægi þess að nemendur séu við borðið þegar ákvarðanir eru teknar um þeirra hagsmuni, og eðlilegast sé að samráð verði haft við fulltrúa þeirra um útfærslu þjónustunnar. SÍF leggur því til eftirfarandi breytingu á tillögunni:

Er nú:

Ráðherra hafi samráð við Kennarasamband Íslands og Sálfræðingafélag Íslands um tilhögun þjónustunnar.

Verður:

Ráðherra hafi samráð við Kennarasamband Íslands, Sálfræðingafélag Íslands, og Samband íslenskra framhaldsskólanema um tilhögun þjónustunnar.

SÍF óskar einnig eftir tækifæri til að gera grein fyrir umsögn sinni á fundi Velferðarnefndar.

Heimildir

- (1) Samband íslenskra framhaldsskólanema, 2015, "Ályktun sambandsstjórnarþings um sálfræðiþjónustu í framhaldsskólum", <https://neminn.is/2016/01/alyktun-sambandsstjornarthings-um-salfraedithionustu-i-framhaldsskolum/>
- (2) Samband íslenskra framhaldsskólanema, 2017, "Sálfræðiþjónusta í framhaldsskólum", <https://neminn.is/2018/01/alyktanir-fra-sambandsstjornarthingi-sif-11-12-november/>
- (3) Menntamálastofnun, 2018, "aðgerðir gegn brotthvarfi - staða verkefnis - febrúar 2018", https://www.mms.is/sites/mms.is/files/adgerdir_gegn_brotthvarfi_stoduskvrsla_februar_2018.pdf

- (4) Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2014, "Hvítbók um umbætur í menntun",
https://www.stjornarradid.is/media/menntamalaraduneyti-media/media/frettir/Hvitbik_Umbaetur_i_menntun.pdf
- (5) Embætti Landlæknis, mars 2018, "Talnabrunnur, Líðan Íslendinga 2017",
<https://www.landlaeknir.is/utgefid-efni/skjal/item34554/>
- (6) Tryggingastofnun, 2013, "Helsta orsök örorku eftir sjúkdómaflokkum",
<https://www.tr.is/media/tolutidindi/Helst-orsok-ororku-efir-sjukdomaflokkum2012.pdf>
- (7) Thompson, A., Issakidis, C., & Hunt, C. (2008). Delay to seek treatment for anxiety and mood disorders in an Australian clinical sample. Behaviour Change, 25, 71– 84. doi:10.1375/bech.25.2.71
- (8) Sambandið bendir einnig á nýlegar skýrslur frá FINEEC, en þær snúa að innleiðingu Finnsku nemendavelferðalaganna frá 2014. Skýrslurnar eru eins og er einungis aðgengilegar á Finnsku.
Almennt nám:
<https://karvi.fi/en/publication/evaluation-implementation-pupil-student-welfare-act-pre-primary-education-basic-education-general-upper-secondary-education/>
Lönnám:
<https://karvi.fi/en/publication/evaluation-implementation-pupil-student-welfare-act-vocational-education-training/>